

03/2022

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia

Tiivistelmä

Satu Nivalainen

Sosioekonomiset erot: vanhuuseläkkeelle siirtyminen ja työurat 2006, 2011 ja 2017

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan muutoksia vanhuuseläkkeelle siirtymisessä vuoden 2005 eläkeuudistuksen jälkeen ja ennen vuoden 2017 eläkeuudistuksessa sovittujen ikärajamuutosten voimaantuloa. Tarkastelussa ovat vanhuuseläkkeelle siirtymisen reitit, työstä vanhuuseläkkeelle siirtymisikä ja työuran pituus vanhuuseläkkeelle siirryttäessä sekä näihin liittyvät sosioekonomiset erot. Tarkastelussa on kaksi vanhuuseläkkeelle siirtyneiden ryhmää. Ensin tarkastellaan kaikkia, joiden vanhuuseläke alkoi vuonna 2006, 2011 tai 2017. Tämän jälkeen keskitytään vain niihin, jotka siirtyivät vanhuuseläkkeelle työstä kyseisinä vuosina.

Eläkkeelle siirtymisen reitteinä tutkimuksessa erotellaan seitsemän reittiä: ansiotyöstä, osa-aikaeläkkeeltä, työkyvyttömyyseläkkeeltä, työttömyydestä, työttömyyseläkkeeltä, maatalouden erityiseläkkeeltä ja muusta tilasta vanhuuseläkkeelle siirtyneet. Reittien yleisyyden ohella tarkastellaan sosioekonomisia eroja vanhuuseläkeriteissä eri vuosina. Sosioekonomisia eroja tarkastellaan pääasiassa korkeimman suoritettun koulutuksen ja ansiotyöhön perustuvan sosioekonomisen aseman perusteella. Eläkereittien lisäksi tarkastelussa on työurien pituus ja niiden kehitys eri reittejä vanhuuseläkkeelle siirtyneillä ja eri sosioekonomisissa ryhmissä. Tutkimuk-

sessä tarkastellaan myös työstä vanhuuseläkkeelle siirtymisikää, sen kehitystä ja siihen liittyviä sosioekonomisia eroja. Lisäksi luodaan katsaus työurien pituuteen ja niiden kehitykseen työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa.

Työssä vanhuuseläkkeeseen saakka jatkaminen yleistynyt kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä

Työssä jatkaminen vanhuuseläkkeelle siirtymiseen saakka on selvästi lisääntynyt tarkastelujaksolla. Vuonna 2017 liki kolme viidestä tuli vanhuuseläkkeelle työstä, vuonna 2006 tämä osuus oli vain reilu kolmannes. Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyminen on yleistynyt kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä.

Sosioekonomiset erot vanhuuseläkkeelle siirtymisen reiteissä ovat suuret, vaikkakin ne ovat pienentyneet tarkastelujaksolla. Vuonna 2017 matalasti koulutetuista ja työntekijäammateissa olleista noin 45 prosenttia siirtyi vanhuuseläkkeelle työstä. Työttömänä tai työkyvyttömyyseläkkeellä ennen vanhuuseläkettä oli puolet. Samaan aikaan korkeasti koulutetuista ja ylemmistä toimihenkilöistä työskenteli vanhuuseläkkeeseen saakka noin 75 prosenttia.

Vielä vuonna 2006 matalasti koulutetuista ja työntekijäammateissa olevista lähes 75 prosenttia poistui työelämästä ennen vanhuuseläkkeikää. Taustalla oli sekä työttömyys että työkyvyttömyys. Vain reilu neljännes tuli vanhuuseläkkeelle työstä. Korkeasti koulutetut ja ylemmät toimihenkilöt siirtyivät useimmiten vanhuuseläkkeelle työstä myös vuonna 2006: kaksi kolmesta tai enemmän oli työssä ennen vanhuuseläkkeen aloittamista.

Eläkeikää lähestyvien työttömyys vähentynyt selvästi

Työttömyyseläkkeen poistumisen ja työttömyysputken ikärajojen korotuksen myötä työttömyyden kautta vanhuuseläkkeelle siirtyminen on vähentynyt. Matalasti koulutetuilla työttömyys ennen vanhuuseläkettä on lähes puolittunut. Samaan aikaan korkeasti koulutetuilla työttömyys on vähentynyt vähemmän tai ei ollenkaan. Vuonna 2017 perusasteen koulutetuista 16 prosenttia siirtyi vanhuuseläkkeelle työttömyydestä ja ylemmän korkea-asteen koulutetuista 9 prosenttia, vuonna 2006 vastaavat luvut olivat 31 ja 8 prosenttia.

Työkyvyttömyyden kautta vanhuuseläkkeelle siirtyminen on myös vähentynyt tarkastelujaksolla jonkin verran. Suhteellisesti eniten työkyvyttömyys on vähentynyt korkeasti koulutetuilla. Vuonna 2017 ylemmän korkea-asteen koulutetuista seitsemän prosenttia siirtyi vanhuuseläkkeelle työkyvyttömyyseläkkeeltä, vuonna 2006 osuus oli 12 prosenttia. Sen sijaan matalasti koulutetuilla työkyvyttömyys ei ole vähentynyt: perusasteen koulutetuista työkyvyttömyyden kautta vanhuuseläkkeelle siirtyi kolmannes sekä vuonna 2017 että 2006.

Työurat pidentyneet erityisesti ansiotyöstä vanhuuseläkkeelle siirtyneillä

Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa työurat olivat vuonna 2017 mediaaniltaan 38 vuotta, mikä oli yli neljä vuotta enemmän kuin vuonna 2006. Tämä pidentyminen on syntynyt pääosin työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa ja pääasiassa 53-vuotiaana tai vanhempana tehtyjen työvuosien lisääntymisestä.

Pisimmät työurat olivat sekä vuonna 2017 että 2006 työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneillä, erityisesti osa-aikaeläkkeellä ennen vanhuuseläkettä olleilla. Vuonna 2017 osa-aikaeläkkeeltä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työurien mediaanipituus oli 41 vuotta, muilla ansiotyössä olleilla alle puoli vuotta vähemmän. Osa-aikaeläkkeellä olleiden työurien pituus oli kasvanut vain noin vuodella, mutta muiden ansiotyöstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden työurat olivat vuonna 2017 kolme vuotta pidempiä kuin vuonna 2006.

Työkyvyttömyyseläkkeen kautta vanhuuseläkkeelle tulleilla työurat olivat koko tarkastelujakson lyhimät, alle 30 vuotta. Myös työttömyysturvalla ennen vanhuuseläkettä olleilla mediaanityöurat jäivät korkeintaan 36 vuoteen. Osa tarkastelujaksolla havaitusta työurien pituuden kasvusta selittyy työttömyyseläkkeen poistumisella. Vuonna 2006 työttömyyseläkkeen kautta tulleiden työurat olivat vain noin 31 vuotta pitkiä, mikä lyhensi vuoden 2006 kokonaistyöuria reilulla vuodella.

Sosioekonomiset erot työurien pituudessa kaventuneet

Vanhuuseläkkeelle siirtyneillä työurien pituus vaihtelee koulutuksen ja sosioekonomisen aseman mukaan. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa mediaanityöurat olivat lyhimät perusasteen koulutetuilla ja työntekijäammateissa olleilla, mutta näissä ryhmissä työurat ovat pidentyneet muita nopeammin.

Vuonna 2017 perusasteen tutkinnon suorittaneiden työurat olivat mediaaniltaan noin 37 vuotta ja ylemmän korkea-asteen koulutetuilla vajaan vuoden pidemmät. Vielä vuonna 2006 perusasteen koulutettujen työurien mediaani jäi 32 vuoteen, mikä oli liki kolme ja puoli vuotta vähemmän kuin ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla.

Vuonna 2017 työntekijäammateissa toimineilla mediaanityöurat olivat 37,5 vuotta, mikä oli enää vuoden vähemmän kuin ylemmillä toimihenkilöillä. Vuonna 2006 työntekijöiden työurat olivat mediaaniltaan 32,5 vuotta ja ylemmillä toimihenkilöillä liki kolme ja puoli vuotta pidemmät. Työntekijöillä erityisesti 53–62-vuotiaana tehdyn työuran pituus oli kasvanut.

Naisilla työurat olivat miehiä lyhyemmät, mutta naisilla työurat ovat pidentyneet miehiä enemmän. Vuonna 2017 miesten työurien mediaanipituus oli noin 38,5 vuotta ja naisilla vain vuoden vähemmän. Vielä vuonna 2006 miesten työurat olivat lähes kolme vuotta naisia pidemmät. Miesten naisia pidempi työura on kaikkina tarkasteluvuosina syntynyt pääosin ikävälillä 23–52 vuotta.

Julkisella sektorilla ja naisilla työstä vanhuuseläkkeelle siirtyminen myöhentynyt

Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt hieman tarkastelujaksolla. Vuonna 2017 kolmannes jäi eläkkeelle heti täytettyään 63 vuotta. Kaksi viidestä jatkoi työssä vähintään 64-vuotiaaksi ja liki kymmenesosa jäi eläkkeelle vasta 66-vuotiaana tai vanhempana. Vielä vuonna 2006 liki 30 prosenttia jäi vanhuuseläkkeelle ennen 63 vuoden ikää. Vähintään 64 vuoden ikään työssä jatkoi vain hieman useampi kuin kolmannes. Eläkkeelle jääminen 66-vuotiaana tai vanhempana oli hyvin harvinaista.

Julkisella sektorilla vanhuuseläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt selvästi. Yksityisellä sektorilla vastaavaa ei ole havaittavissa. Vuonna 2017 julkisella sektorilla jatkettiin työssä pitkään yksityistä sektoria useammin. Tämä pätee koulutuksesta tai sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Julkisella sektorilla 64 vuotta oli yleisin eläkeikä ja puolet jatkoi työssä vähintään 64-vuotiaaksi. Yksityisellä sektorilla yleisin eläkeikä oli tasan 63 vuotta ja vain vajaa kolmannes jatkoi työssä vähintään 64-vuotiaaksi.

Vielä vuonna 2006 yksityisellä sektorilla siirryttiin työstä vanhuuseläkkeelle julkista sektoria myöhemmin. Tämä oli havaittavissa lähes kaikilla koulutustasoilla ja kaikissa sosioekonomisissa asemassa. Julkisella sektorilla puolet jäi vanhuuseläkkeelle alle 63-vuotiaana. Ainoastaan reilu viidennes jatkoi työskentelyä vähintään 64-vuotiaaksi. Yksityisellä sektorilla jäätiin yleisimmin eläkkeelle joko heti 63 vuoden täyttämisen jälkeen tai 65-vuotiaana. Vähintään 64-vuotiaaksi jatkoi lähes puolet.

Julkisen sektorin eläkeikä heijastuu myös naisten eläkeikään. Naisilla työstä eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt. Vuonna 2017 naiset jäivät eläkkeelle miehiä myöhemmin, vuonna 2006 tilanne oli päinvastainen.

Korkeasti koulutetuilla työssä pitkään jatkaminen lisääntynyt, matalasti koulutetuilla ei

Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyminen on tarkastelujaksolla myöhentynyt selvästi korkeasti koulutetuilla ja korkeassa sosioekonomisessa asemassa olevilla. Sen sijaan matalasti koulutetuilla ja työntekijäasemassa työskentelevillä vastaavaa ei ole havaittavissa, heillä työssä pitkään jatkaminen on vähentynyt.

Vuonna 2017 matalasti koulutetut ja työntekijäammateissa työskennelleet jäivät eläkkeelle muita aikaisemmin. Yleisin eläkeikä heillä oli tasan 63 vuotta ja vain noin kolmannes jatkoi työssä vähintään 64-vuotiaaksi. Sen sijaan korkeasti koulutetuista ja ylemmistä toimihenkilöistä puolet jäi eläkkeelle aikaisintaan 64-vuotiaana. Näissä ryhmissä oli tyypillistä jatkaa työssä pitkään. Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneista yli kymmenesosa jatkoi työssä 66-vuotiaaksi tai vanhemmaksi, tutkijakoulutetuista liki 30 prosenttia.

Vielä vuonna 2006 matalasti koulutetuista ja työntekijäasemassa työskentelevistä kaksi viidestä tai useampi jäi eläkkeelle aikaisintaan 64-vuotiaana. Perusasteen koulutetuilla eläkkeelle jääminen vasta 65-vuotiaana oli yleisempää kuin millään muulla koulutustasolla. Ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneista ja ylemmistä toimihenkilöistä vain noin neljännes jatkoi työssä vähintään 64-vuotiaaksi.

Perusasteen koulutetuilla ja työntekijöillä pisimmät työurat työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa

Vuonna 2017 työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden mediaanityöurat olivat 40,5 vuoden pituiset, mikä oli reilut kaksi vuotta enemmän kuin 2006. Tarkastelujaksolla sekä 53–62-vuotiaana että 63–68-vuotiaana tehtyjen työvuosien määrä oli kasvanut.

Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa mediaanityöurat olivat pisimmät perusasteen koulutetuilla ja työntekijäasemassa työskentelevillä ja lyhimmät korkeasti koulutetuilla ja ylemmillä toimihenkilöillä. Vuonna 2017 perusasteen koulutetuilla työurat olivat 43 vuoden pituiset ja ylempään korkea-asteen koulutetuilla yli neljä vuotta lyhyemmät. Vuonna 2006 perusasteen koulutettujen työurien mediaani oli 40 vuotta ja ylempään korkea-asteen koulutetuilla kolme ja puoli vuotta vähemmän.

Vuonna 2017 työntekijäammateissa toimineilla työurien mediaanipituus oli 42 vuotta ja ylemmillä toimihenkilöillä noin kaksi vuotta vähemmän. Vuonna 2006 työntekijöiden työurat olivat 40 vuoden pituiset ja ylemmillä toimihenkilöillä kaksi ja puoli vuotta lyhyemmät. Ylemmillä toimihenkilöillä sekä 53–62-vuotiaana että 63–68-vuotiaana tehdyn työuran pituus oli kasvanut tarkastelujaksolla. Työntekijöillä työura näillä ikäväleillä ei ollut kasvanut käytännössä lainkaan vuoden 2006 jälkeen.

Julkisella sektorilla työurat pidentyneet loppupäästä, yksityisellä sektorilla ei

Julkisella sektorilla palkansaajien työurat olivat yksityistä sektoria lyhyemmät koko tarkastelujakson, mutta julkisella sektorilla työurat ovat pidentyneet yksityistä sektoria enemmän. Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden palkansaajien mediaanityöurat olivat vuonna 2017 julkisella sektorilla pituudeltaan 40 vuotta ja yksityisellä sektorilla noin 41,5 vuotta. Vuonna 2006 vastaavat luvut olivat lähes 37,5 vuotta ja 40,5 vuotta.

Julkisella sektorilla työurien pidentyminen oli syntynyt sekä 53–62-vuotiaana että 63–68-vuotiaana tehdyn työuran kasvusta. Työurien pidentyminen loppupäästä heijastaa sitä, että aikaisempi ennen 63 ikävuotta eläkkeelle jääminen on julkisella sektorilla suurelta osin vaihtunut työssä jatkamiseen 64-vuotiaaksi tai vanhemmaksi. Yksityisellä sektorilla työurat eivät olleet pidentyneet ikäväleillä 53–62 vuotta ja 63–68 vuotta käytännössä lainkaan vuoden 2006 jälkeen.

Sosioekonomiset erot: vanhuuseläkkeelle siirtyminen ja työurat 2006, 2011 ja 2017
Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 03/2022

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-347-9>

www.julkari.fi > Eläketurvakeskus > Julkaisut

ISBN 978-951-691-347-9 (PDF)
ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 41120
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 41120
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus
Finland
Phone +358 29 41120
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut